

Verkondiging

Gemeente in de Heer Jezus Christus,

Ik lees een interview met een mij bekende schrijver. Op de vraag welk nieuw inzicht hij met zijn nieuwe boek heeft verworven antwoordt hij dat hij voor het schrijven van zijn boek altijd dacht dat optimisme een goede eigenschap is. Tijdens het schrijven kwam hij erachter dat optimisme ook zeer destructieve kanten heeft, zoals bijvoorbeeld het opstapelen van schulden. Ik vroeg mij onmiddellijk af hoe dat nu bij mij zit? Gelukkig is die radioreclame nu al lang weg maar jarenlang ergerde ik me aan die kreet: 'vertrouwen is goed maar controle is beter'. Nu was dat reclame voor Hoffman bedrijfsrecherche, dus neem ik aan dat zij een zeker gelijk wel aan hun kant hadden. Maar mijn ergernis betrof de pretentie van levensfilosofie: zo zou - met dat inherente wantrouwen tegenover alles en iedereen - eigenlijk elk mens moeten leven!

Zo leef ik niet. En eigenlijk wil ik ook niet zo leven. Ik laat nu even veilig in het midden hoe dat nou komt. Is het een al of niet bedenkelijke karaktereigenschap? Resultaat van een bepaalde opvoeding? Was het niet ooit de ontwikkelingspsycholoog Erikson die het begrip *basic trust* muntte? De vertrouwensbasis die noodzakelijk is voor elke verdere fase van de ontwikkeling van een mens. En hoe bijna onherstelbaar fout het kan gaan, als die basis niet al in de allervroegste jaren van een kind wordt gelegd? Nog altijd ben ik oprecht verbaasd als een mevrouw voordringt bij de slager. Of over de buurman die mijn groet negeert. En als dit mij al enigszins uit balans brengt, kunt u zich voorstellen wat de

nieuwsberichten met mij doen. De wanhoop en de ontredding. En het onbewogen, ijskoude gezicht van de macht. De man die elke nacht weer rustig gaat slapen bij het bericht dat er aan het front weer honderden jongens van amper achttien jaar zijn omgekomen bij een oorlog waar zij amper iets van snappen. Mijn enige hoop en vertrouwen is dat ik daarin niet uniek ben. Dat ik weet bepaald niet de enige te zijn die daar van slag van is, ook al valt ons weinig anders te doen dan op het eerste gezicht maar gewoon door te gaan met leven.

Op een merkwaardig realistische manier bereidt Jezus zijn leerlingen voor op deze onverbiddelijke wereld. In een lange tafelrede instrueert hij zijn leerlingen en daarmee dus ook indirect ook ons, de gemeente, de kring rondom de Messias. En hij doet dat dus niet door ons op te roepen tot vertrouwen, tot optimisme. Dat zou naïef zijn. Inderdaad iets om in de loop van je leven of tijdens het schrijven van een roman eens bij te stellen of therapeutisch te onderzoeken. Zo zit de werkelijkheid niet in elkaar. Het is eenvoudigweg niet waar dat de meeste mensen deugen. Jezus maakt de werkelijkheid niet mooier dan zij is en hij bereidt zijn leerlingen voor op een ingewikkeld en moeizaam leven precies in deze weerbarstige werkelijkheid. Daartoe gebruikt hij forse woorden. Hij stelt niet zozeer dat de werkelijkheid onverschillig tegenover het Evangelie staat. Of gewoonweg daar een beetje langsheen leeft, zoals wij het misschien in onze geseclariseerde tijden ervaren. De kerk als een *quantité négligeable*. Maar Jezus stelt dat de wereld hem en daarmee ook de leerlingen en de gemeente haat. Ten diepste verafschuwt en eigenlijk alleen maar wil dat het verdwijnt. Dat het met wortel en al van de aardbodem wordt uitgerukt, *ausradiert*. Een wereld die het licht haat en het duister veel meer liefheeft. Ik zei het u al eerder en vaker: er zijn tijden en plaatsen waarin ik dit soort stevige tegenstellingen niet goed

snap en ook niet altijd nodig vind. Maar dat is bepaald niet vandaag en in de tijden waarin wij nu leven. Wij zien iets van het donker, het duister dat het licht niet liefheeft. Dat het licht uitdoven wil en daar alles voor in het werk stelt: van schijnprocessen, valse beschuldigingen, verdraaiingen van feiten en werkelijkheid tot oorlogen waarin zelfs niet eens meer de moeite wordt genomen om tot enige vorm van rechtvaardiging daarvan te komen. En temidden van dat alles loopt vrouwe wijsheid naakt, kwetsbaar en hulpeloos rond om nergens oor te vinden. Op de hoek van rumoerige straten wordt zij niet gehoord. In de kring van spotters wordt zij niet eens opgemerkt.

De wereld was ermee weggekomen, als het licht van de goedheid en de liefde de aarde niet had aangeraakt. Had de wereld hiervan niet geweten, was dit niet op aarde gekomen. Of om het maar helemaal in de woorden van het evangelie volgens Johannes te blijven: was dit woord alleen bij God gebleven en was het geen vlees geworden, was het geen werkelijkheid geworden in onze werkelijkheid. Dan was er geen vuiltje aan de lucht. Dan had de wereld, onverstoorbaar als altijd, kunnen doordenderen als altijd en als vanouds. Maar naar het inzicht van de evangelist Johannes is er inderdaad iets beslissends gebeurd: in de komst van de mensenzoon is iets van God op aarde neergedaald. Noem het zijn liefde, zijn vriendschap, zijn ontferming over alle vlees, over alle mensen op alle hoeken en straten van de stad. Er is iets van een geweten in ons gewekt. En nu dat er eenmaal is, kan het niet zomaar meer passeren. Je kunt een wereld die niet weet, niet verwijten dat die niet weet. Maar nu zij wel weet, nu door haar geweten wordt. Nu in haar een weten en een geweten is gewekt, nu is de wereld inderdaad ook iets verwijtbaar: zij had beter kunnen weten. Zij had de wijsheid Gods kunnen aannemen en ernaar handelen. Was God er niet geweest, dan

was Kain weg gekomen met de moord op zijn jongere broer Abel. Want waarom niet? Er zijn altijd wel redenen om die moord te rechtvaardigen. Vraag het Poetin, zou ik vandaag zeggen. Maar nu spreekt het bloed van Abel op de aarde naar God omhoog. En van hem en van hem alleen komt de vraag: Kain, waar is je broeder? Wat heb je met je broeder gedaan. We kennen het antwoord van Kain: ben ik mijns broeders hoeder? Daarmee toont zich weer de wereld in zijn allerswartste en allerhardste gedaante. Maar je komt er niet zomaar mee weg. De vraag naar jouw geweten is tenminste gesteld. Je slaapt er tenminste iets onrustiger van.

Wat Jezus de wereld verwijt is zeer te vergelijken met wat hij in datzelfde evangelie tegen de Farizeeën en schriftgeleerden zegt als zij hem verwijten dat hij uitgerekend op sabbat een blindgeborene heeft genezen: als jullie blind zouden zijn, viel jullie niets te verwijten. Maar nu jullie door dit teken de ogen zijn geopend, nu wel. 'Jullie zeggen: wij zien; daarom blijft jullie zonde.' Een mens mag blind zijn. Maar niet ziende blind.

In deze doelbewust duistere wereld zullen de leerlingen, zal de gemeente, dus verblijven. En in die wereld zullen zij het zwaar te verduren krijgen. Het zal allerlei vijandschap oproepen zoals die uiteindelijk ook de mensenzoon zelf ten deel is gevallen. En hoe doe je dat dan? Je doet dat dus niet door eindeloos optimistisch te zijn. Of grenzeloos naïef. De wereld om ons heen wordt niet versuikerd. De wereld om ons heen wordt gezien en doorzien naar zijn werkelijke intenties. Naar wat de wereld mensen inderdaad aan kan doen en hoe mensen worden vermorzeld. Je doet het in de vrolijke wetenschap niet de eerste te zijn. De troost die Jezus zijn leerlingen en in zijn leerlingen,

ons biedt, is dat zij in diezelfde vervreemding en afwijzing leven als hijzelf en zijn Vader. Zij staan in diezelfde traditie. Maar dat is nog geen reden om ermee op te houden. Het is juist een reden om er stug mee door te gaan. Om te blijven geloven dat dit de goede weg is en om in het goede spoor te blijven van die God met wie het allemaal begon. En om te ontdekken dat in datzelfde spoor vrouwe wijsheid en al die andere idioten die het ook proberen, met je mee te trekken. Het is uiteindelijk zaak om met elkaar een eiland van liefde te vormen in een oceaan vol haat. Te weten daarin niet alleen te zijn maar omringd door anderen die zich door het lichtspoor van liefde en ontferming te laten gezeggen en te geloven dat dit licht uiteindelijk het duister overwinnen zal.

Amen.